

ΆΡΘΡΟ 8 Σ.

Ι. ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ (2023-2025)

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΠΙΚΡΑΤΕΙΑΣ

1. **ΣτΕ ΟΛ. 448/2025** = Ως εκ τούτου, ο δικαστής πρέπει να επιδεικνύει μία αποστασιοποιημένη, μη προκατειλημμένη, αμερόληπτη και ισορροπημένη στάση στις δημόσιες δηλώσεις του, ιδίως εάν υπάρχει ένας δυνητικός σύνδεσμος με εκκρεμείς ή εν εξελίξει υποθέσεις (CCJE Opinion No. 25 (2022) on freedom of expression of judges, σελ. 9, παρ. 37). Εφόσον πληρούται η προϋπόθεση αυτή, ακόμα και εάν ορισμένο ζήτημα έχει πολιτικές προεκτάσεις, το γεγονός αυτό από μόνο του δεν αρκεί για να εμποδίσει τους δικαστές να εκφράζονται δημόσια επ' αυτού (Ε.Δ.Δ.Α. Danilet v. Romania, ό.π., § 54, Miroslava Todorova c. Bulgarie, no. 40072/13, 19.10.2021, § 172, Wille v. Liechtenstein, ό.π., § 67, Baka v. Hungary ό.π. § 99). Από την άλλη πλευρά, ακόμη και όταν ο δικαστής προβαίνει σε σχόλια, σε κατάλληλη περίπτωση, για την υπεράσπιση του θεσμού της Δικαιοσύνης, ή την επεξήγηση συγκεκριμένων νομικών ζητημάτων ή αποφάσεων στο κοινό ή σε εξειδικευμένο ακροατήριο, ή την υπεράσπιση των θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του κράτους δικαίου, πρέπει, σύμφωνα με τα προεκτεθέντα, να φροντίζει να αποφεύγει την εμπλοκή σε τρέχουσες αντιπαραθέσεις στο μέτρο που η εμπλοκή του αυτή θα μπορούσε εύλογα να θέσει σε διακινδύνευση την εξ αντικειμένου αμεροληψία του για την εκδίκαση σχετικής διαφοράς. (Βλ. και Σχολιασμό των Αρχών της Bangalore για τη δικαστική δεοντολογία, 2007, σελ. 62, παρ. 65). Τέλος, όσο σημαντικό είναι για την έννομη τάξη να τηρείται σε κάθε περίπτωση, κατά τα προεκτεθέντα, η αρχή της αμεροληψίας και να μην εκδικάζονται υποθέσεις από δικαστές στο πρόσωπο των οποίων συντρέχει λόγος εξαιρέσεως, άλλο τόσο πρέπει να μην παρακωλύεται, εν ονόματι της εν λόγω αρχής, η εκδίκαση υποθέσεως από δικαστή για τον οποίο δεν συντρέχει πράγματι τέτοιος λόγος. **Γιατί στην περίπτωση αυτή, μεταξύ άλλων, θα παραβιαζόταν η επίσης θεμελιώδης για το κράτος δικαίου αρχή του νόμιμου («φυσικού») δικαστή (άρθρο 8 παρ. 1 του Συντάγματος)** και θα παρεμποδιζόταν ανεπιτρέπτως δικαστικός λειτουργός να ασκήσει τα καθήκοντά του, πράγμα που θα συνιστούσε προσβολή της ομοίως συνταγματικά κατοχυρωμένης ως βασικής εγγύησης του κράτους δικαίου δικαστικής του ανεξαρτησίας (άρθρο 87 παρ. 1 του Συντάγματος).
2. **ΣτΕ 2133/2024 (Τμ. Γ) = 8.** Επειδή, στην περίπτωση που ο Γενικός Επιθεωρητής Δημόσιας Διοίκησης (και ήδη Διοικητής της Εθνικής Αρχής Διαφάνειας) ασκήσει προσφυγή ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας κατά αποφάσεως του Κεντρικού Πειθαρχικού Συμβουλίου Ιατρών του Ε.Σ.Υ., το οποίο επελήφθη σε πρώτο και τελευταίο βαθμό υποθέσεως ιατρού του Ε.Σ.Υ. πλήρους και αποκλειστικής απασχολήσεως, ήτοι, μόνιμου δημόσιου λειτουργού, που απολαύει της κατά το άρθρο 103 παρ. 4 του Συντάγματος προστασίας, και παράλληλα ασκηθεί προσφυγή από τον ίδιο ιατρό του Ε.Σ.Υ. κατά της αυτής αποφάσεως του Κεντρικού Πειθαρχικού Συμβουλίου Ιατρών του Ε.Σ.Υ., η εκδίκαση της οποίας υπάγεται, κατ' αρχήν, στην αρμοδιότητα του Διοικητικού Εφετείου, επιβάλλεται, σύμφωνα με την αρχή της οικονομίας της δίκης, η υπόθεση

	να κριθεί από ένα και το αυτό Δικαστήριο. Περαιτέρω, σύμφωνα και με την αρχή του φυσικού δικαστή (άρθρο 8 παρ. 1 του Συντάγματος) που επιβάλλει τον καθορισμό του αρμοδίου εκάστοτε δικαστηρίου κατά γενικές και αφηρημένες κατηγορίες, ασυνδέτως προς τις δικαζόμενες υποθέσεις ή τα πρόσωπα των διαδίκων, σε περίπτωση που μια υπόθεση οδηγείται σε διάσπαση, με παράλληλη εκδίκασή της από δύο διαφορετικά δικαστήρια, ένα ανώτερο και ένα κατώτερο, τότε θα πρέπει η διαφορά να εκδικασθεί ενιαία από το ανώτερο δικαστήριο.
3.	ΣτΕ 1596, 1597, 1598/2024 (Τμ. Γ/7μ) = Τέλος, απορριπτέα είναι τα προβαλλόμενα περί του ότι το δικαστικώς ανέλεγκτο των προσβαλλομένων αποφάσεων παραβιάζει τις διατάξεις των άρθρων 8 και 20 παρ. 1 του Συντάγματος καθώς και του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ. Τούτο, δε, διότι το ανέλεγκτο των αποφάσεων των δικαστικών αρχών βασίζεται στη διάταξη του άρθρου 95 παρ. 1 του Συντάγματος, κατά την οποία αίτηση ακυρώσεως ασκείται μόνον κατά των εκτελεστών πράξεων των διοικητικών αρχών· δεδομένης δε της τυπικής ισοδυναμίας των διατάξεων του Συντάγματος (ΣτΕ 1304/2019 Ολ., 4308/2015 Ολ., 292/1984 Ολ., ΑΕΔ 11/2003), δεν δύναται να θεωρηθεί μη εφαρμοστέα η εν λόγω διάταξη του άρθρου 95 αυτού, λόγω «αντίθεσής» της προς τις συνταγματικές διατάξεις των οποίων γίνεται επίκληση (ΣτΕ 2032/2021 , 1157/2020 , πρβλ. ΣτΕ 1893/2023 , 2128/2018).
4.	ΣτΕ ΟΛ 874, 875/2024 = Κατά τα λοιπά, εν όψει του βασικού σκοπού των ανωτέρω διατάξεων του ν. 3900/2010, που είναι η αποσυμφόρηση του Συμβουλίου της Επικρατείας προκειμένου να επιτευχθεί μεγαλύτερη ταχύτητα και αποτελεσματικότητα στην απονομή της διοικητικής δικαιοσύνης σε υποθέσεις που θέτουν σοβαρά νομικά ζητήματα (βλ. αιτιολογική έκθεση του ν. 3900/2010, καθώς και ΣτΕ 7μ 106/2012, 7μ 196/2012, 7μ 4439/2012, 829/2015, 1558/2019 κ.ά.), το Δικαστήριο δύναται να προχωρήσει στην έρευνα αυτεπαγγέλτως ερευνώμενου λόγου αναίρεσης μόνον εφόσον θεμελιώνεται το παραδεκτό της αίτησης αναιρέσεως, με τη συνδρομή των προαναφερόμενων προϋποθέσεων των παρ. 3 και 4 του άρθρου 53 του π.δ. 18/1989, δηλαδή, όταν άγεται ενώπιόν του διαφορά χρηματικού αντικειμένου ύψους ανώτερου των 40.000 ευρώ ή διαφορά που δεν είναι χρηματικού αντικειμένου και η αναίρετική δίκη ανοίγει κατόπιν προβολής βάσιμου ισχυρισμού περί άρσης του απαραδέκτου οποιουδήποτε εκ των λόγων αναίρεσης. Τούτο ισχύει και προκειμένου για δικονομικές πλημμέλειες των δικαστικών αποφάσεων, όπως η τήρηση της προβλεπόμενης ενδικοφανούς διαδικασίας, το εκκλητό ή μη της πρωτοδίκως εκδοθείσας απόφασης και η καθ' ύλην αρμοδιότητα του εκδόντος δικαστηρίου (η κατά τόπο αρμοδιότητα δεν αποτελεί λόγο αναιρέσεως), εφόσον δεν άπτονται των ζητημάτων που ρυθμίζονται από τις προαναφερθείσες συνταγματικές διατάξεις. Η ρύθμιση δε αυτή δεν αντίκειται στην αρχή του νόμιμου δικαστή (άρθρο 8 εδαφ. α' του Συντάγματος), η οποία (αρχή) αποκλείει την αφαίρεση συγκεκριμένης υπόθεσης από τον βάσει γενικών διατάξεων οριζόμενο δικαστή (πρβλ. ΑΠ 1740/2007), αλλά δεν δεσμεύει τον νομοθέτη στον καθορισμό, δυνάμει του άρθρου 95 παρ. 1 εδαφ. β' του Συντάγματος, της έκτασης του διενεργουμένου από το Συμβούλιο της Επικρατείας αναίρετικού ελέγχου, ο δε νομοθέτης προέκρινε, διά του άρθρου 2 του ίδιου ως άνω ν. 3900/2010, ότι μόνον στην περίπτωση που με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση έχει κριθεί διάταξη τυπικού νόμου ανίσχυρη ως αντίθετη στο Σύνταγμα ή άλλον υπερνομοθετικής ισχύος κανόνα δικαίου, λόγω της σοβαρότητας των ζητημάτων αυτών για τη σταθερότητα της έννομης τάξης, μπορεί να επιτρέψει την κατ' αναίρεση επίλυση του ζητήματος από το ανώτατο δικαστήριο, ακόμα κι όταν δεν συντρέχουν οι κατ' αρχήν προϋποθέσεις παραδεκτού που θέσπισε ο ίδιος για την υλοποίηση του ανωτέρω σκοπού του (ΣτΕ 219/2021 Ολομ.).

5.	ΣτΕ 874, 875/2025 = Τούτο ισχύει και προκειμένου για δικονομικές πλημμέλειες των δικαστικών αποφάσεων, όπως η τήρηση της προβλεπόμενης ενδικοφανούς διαδικασίας, το εκκλητό ή μη της πρωτοδίκως εκδοθείσας απόφασης και η καθ' ύλην αρμοδιότητα του εκδόντος δικαστηρίου (η κατά τόπο αρμοδιότητα δεν αποτελεί λόγο αναίρεσης), εφόσον δεν άπτονται των ζητημάτων που ρυθμίζονται από τις προαναφερθείσες συνταγματικές διατάξεις. Η ρύθμιση δε αυτή δεν αντίκειται στην αρχή του νόμιμου δικαστή (άρθρο 8 εδαφ. α' του Συντάγματος), η οποία (αρχή) αποκλείει την αφαίρεση συγκεκριμένης υπόθεσης από τον βάσει γενικών διατάξεων οριζόμενο δικαστή (πρβλ. ΑΠ 1740/2007), αλλά δεν δεσμεύει τον νομοθέτη στον καθορισμό, δυνάμει του άρθρου 95 παρ. 1 εδαφ. β' του Συντάγματος, της έκτασης του διενεργούμενου από το Συμβούλιο της Επικρατείας αναιρετικού ελέγχου, ο δε νομοθέτης προέκρινε, διά του άρθρου 2 του ίδιου ως άνω ν. 3900/2010, ότι μόνον στην περίπτωση που με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση έχει κριθεί διάταξη τυπικού νόμου ανίσχυρη ως αντίθετη στο Σύνταγμα ή άλλον υπερνομοθετικής ισχύος κανόνα δικαίου, λόγω της σοβαρότητας των ζητημάτων αυτών για τη σταθερότητα της έννομης τάξης, μπορεί να επιτρέψει την κατ' αναίρεση επίλυση του ζητήματος από το ανώτατο δικαστήριο, ακόμα κι όταν δεν συντρέχουν οι κατ' αρχήν προϋποθέσεις παραδεκτού που θέσπισε ο ίδιος για την υλοποίηση του ανωτέρω σκοπού του (ΣτΕ 219/2021 Ολομ.).
6.	ΣτΕ 1706/2023 (Τμ ΣΤ) = 4. Επειδή, η αρχή του φυσικού δικαστή, που κατοχυρώνεται στο άρθρο 8 του Συντάγματος ως ατομικό δικαίωμα, αποτελεί θεμελιώδη δικονομική αρχή της δικαστικής οργάνωσης και της δικαιοδοτικής λειτουργίας. Σύμφωνα με τη δικονομική αυτή αρχή η καθ' ύλην αρμοδιότητα, η οποία έχει καθορισθεί εκ των προτέρων να ασκείται από ένα δικαστήριο, δεν επιτρέπεται να ασκηθεί από άλλο, εκτός αν υπάρχει αντίθετη περί τούτου νομοθετική ρύθμιση. Ως καθ' ύλην δε αρμοδιότητα του δικαστηρίου νοείται η εξουσία του να δικάζει υποθέσεις με συγκεκριμένο αντικείμενο. Οι κανόνες με τους οποίους καθορίζεται η καθ' ύλην αρμοδιότητα των δικαστηρίων είναι κανόνες δημόσιας τάξης και, ως εκ τούτου, η τήρησή τους ελέγχεται αυτεπαγγέλτως από τα διοικητικά δικαστήρια σε κάθε στάση της δίκης, καθώς και στην κατ' αναίρεση δίκη ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας (ΣτΕ 4323/2013, 408/2010, 266/2002, 994/2001, 4504/1998, 1053/1998 κ.ά.), τούτο δε ανεξαρτήτως της συνδρομής των προϋποθέσεων του παραδεκτού της αιτήσεως αναίρεσης, που προβλέπονται στις παρ. 3 και 4 του άρθρου 53 του π.δ. 18/1989, όπως οι παράγραφοι αυτές αντικαταστάθηκαν με την παρ. 1 του άρθρου 12 του ν. 3900/2010 - Α' 213 (βλ. ΣτΕ 1360-1361/2021 Ολομ., 800/2021 Ολομ., 115/2023, 2227/2022, 2052/2022, 2017/2022, 1557/2022, 564/2022, 2671-2675/2021).
7.	ΣτΕ ΟΛ 751/2023 = 12. [...] Με τα δεδομένα αυτά, ο λόγος ακυρώσεως με τον οποίο προβάλλεται ότι συνεπεία της ανεπίτρεπτης ανάθεσης αρμοδιότητας έκδοσης πράξεων απονομής σύνταξης σε ιδιώτες αλλοιώνεται η προβλεπόμενη στα άρθρα 93 και 94 του Συντάγματος διάκριση των δικαιοδοσιών και, εφόσον τα διοικητικά δικαστήρια ελέγχουν μόνο διοικητικές πράξεις και όχι πράξεις προερχόμενες από ιδιώτες, ο διοικούμενος στερείται του, κατ' άρθρο 8 του Συντάγματος, φυσικού του δικαστή είναι απορριπτέος προεχόντως ως ερειδόμενος επί της εσφαλμένης προϋπόθεσης ότι η εκδιδόμενη πράξη απονομής σύνταξης δεν είναι εκτελεστή διοικητική πράξη αλλά πράξη ιδιωτικού δικαίου.
8.	ΣτΕ 362/2023 = 6. Επειδή, η αρχή του φυσικού δικαστή που κατοχυρώνεται στο άρθρο 8 του Συντάγματος ως ατομικό δικαίωμα αποτελεί θεμελιώδη δικονομική αρχή της δικαστικής οργάνωσης και της δικαιοδοτικής λειτουργίας. Σύμφωνα με τη δικονομική αυτή αρχή η καθ' ύλην αρμοδιότητα που έχει καθορισθεί εκ των προτέρων να ασκείται από ένα δικαστήριο δεν επιτρέπεται να ασκηθεί από άλλο, εκτός αν υπάρχει

	αντίθετη περί τούτου νομοθετική ρύθμιση. Ως καθ' ύλην δε αρμοδιότητα του δικαστηρίου νοείται η εξουσία του να δικάζει υποθέσεις με συγκεκριμένο αντικείμενο. Οι κανόνες με τους οποίους καθορίζεται η καθ' ύλην αρμοδιότητα των δικαστηρίων είναι κανόνες δημόσιας τάξης και, ως εκ τούτου, η τήρησή τους ελέγχεται αυτεπαγγέλτως από τα διοικητικά δικαστήρια σε κάθε στάση της δίκης, καθώς και για πρώτη φορά στην κατ' αναίρεση δίκη ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας (ΣτΕ 2227, 2052, 2017/2022, 4323/2013, 266/2002, 994/2001, 1053/1998, πρβ. ΑΠ 1408/2012, 1389/2010).
9.	ΣτΕ 115/2023 = 6. Επειδή, η αρχή του φυσικού δικαστή που κατοχυρώνεται στο άρθρο 8 του Συντάγματος ως ατομικό δικαίωμα αποτελεί θεμελιώδη δικονομική αρχή της δικαστικής οργάνωσης και της δικαιοδοτικής λειτουργίας. Σύμφωνα με τη δικονομική αυτή αρχή η καθ' ύλην αρμοδιότητα που έχει καθοριστεί εκ των προτέρων να ασκείται από ένα δικαστήριο δεν επιτρέπεται να ασκηθεί από άλλο, εκτός αν υπάρχει αντίθετη περί τούτου νομοθετική ρύθμιση. Ως καθ' ύλην δε αρμοδιότητα του δικαστηρίου νοείται η εξουσία του να δικάζει υποθέσεις με συγκεκριμένο αντικείμενο. Οι κανόνες με τους οποίους καθορίζεται η καθ' ύλην αρμοδιότητα των δικαστηρίων είναι κανόνες δημόσιας τάξης και, ως εκ τούτου, η τήρησή τους ελέγχεται αυτεπαγγέλτως από τα διοικητικά δικαστήρια σε κάθε στάση της δίκης, καθώς και για πρώτη φορά στην κατ' αναίρεση δίκη ενώπιον του Συμβουλίου της Επικρατείας (βλ. Σ.τ.Ε. 2017/2022, 4323/2013, 266/2002, 994/2001, πρβ. ΑΠ 1408/2012, 1389/2010).

II. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ (2023-2025)

ΝΟΜΙΚΗ ΒΒΛΙΟΘΗΚΗ

1. Βλαχόπουλος Σπ., Κοντιάδης Ξ., Τασόπουλος Γ., Σύνταγμα - Ερμηνεία κατ' άρθρο, Νομική Βιβλιοθήκη, 2024, σελ. 155 επ.

III. ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ (2023-2025)

ΝΟΜΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

1. AI Systems: Αντικαταστάτες ή «έξυπνοι βοηθοί» του φυσικού δικαστή; - Λαγουρός Ν., ΤΝΠ QUALEX, ΠειρΝομ, 4/2024, σελ. 297 - 300

2. Η αποχή των δικηγόρων ως λόγος αναβολής στην ποινική δίκη - Ερμηνευτική προσέγγιση, οριοθέτηση και εξουσίες του Δικαστηρίου - Βόμβας Α., ΤΝΠ QUALEX, ΠοινΔικ, 8-9/2024, σελ. 772 - 787
3. Παρατηρήσεις στο ΕγγΕισΑΠ 8696/2023 - Δεν νοείται σύγκρουση αρμοδιότητας μεταξύ εισαγγελέων πλημμελειοδικών μετά την άσκηση της ποινικής δίωξης έστω από τοπικά αναρμόδιο εισαγγελέα - Μιχαήλος Ευ., ΤΝΠ QUALEX, ΠοινΔικ, 8-9/2024, σελ. 870 - 872
4. Προκλήσεις και δυνατότητες της τεχνητής νοημοσύνης κατά την απονομή της (ποινικής) δικαιοσύνης - Κουράκης Ν., ΤΝΠ QUALEX, ΠοινΔικ, 6/2024, σελ. 521 - 529
5. Παρατηρήσεις στην ΑΠ 95/2023 (ΠΔ 26/2012) - Η ανακήρυξη των εκλογικών συνδυασμών που συμμετείχαν στις τελευταίες εθνικές εκλογές της 25ης Ιουνίου 2023 - Συνταγματικότητα - Κραλίδης Φ., ΤΝΠ QUALEX, ΘΠΔΔ, 2/2024, σελ. 166 - 170
6. Η αρμοδιότητα των πειραϊκών δικαστηρίων επί αδικημάτων σχετιζομένων με ναυτικές διαφορές - Τσιρίδης Π., ΤΝΠ QUALEX, ΠειρΝομ, 3/2023, σελ. 226 - 232